

Zemkopības ministrija

**Bioloģiska heterogēnā materiāla regulējums un līdzšinējā
pieredze ar populācijām Eiropas Komisijas eksperimenta
ietvaros**

29.06.2022.

Zemkopības ministrija

**Eiropas Parlamenta un Padomes Regula 2018/848
par bioloģisko ražošanu un bioloģisko produktu
marķēšanu un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr.
834/2007 (turpmāk – Regula 2018/848)**

3. Panta (18) punkts

18) “bioloģisks heterogēns materiāls” ir tāda augu grupa vienā viszemākā zināmā līmeņa botāniskā taksonomiskā grupā:

- a) kurai ir kopīgas fenotipiskās īpašības;
- b) kuru raksturo liela ģenētiskā un fenotipiskā daudzveidība starp atsevišķām reproduktīvām vienībām, tādēļ minētā augu grupa ir pārstāvēta kā materiāls kopumā, nevis kā neliels vienību skaits;
- c) kura nav šķirne Padomes Regulas (EK) Nr. 2100/94 5. panta 2. punkta nozīmē ;
- d) kura nav šķirņu maisījums; un
- e) kura tiek ražota saskaņā ar šo regulu.

Zemkopības ministrija

Regula 2018/848

13.Pants. Īpaši noteikumi par augu reproduktīvā materiāla no bioloģiska heterogēna materiāla tirdzniecību

Bioloģisku heterogēnu materiālu var tirgot pēc tam, kad piegādātājs par bioloģisko heterogēno materiālu ir paziņojis atbildīgajām oficiālajām institūcijām, kas minētas Direktīvās 66/401/EEK, 66/402/EEK, 68/193/EEK, 98/56/EK, 2002/53/EK, 2002/54/EK, 2002/55/EK, 2002/56/EK, 2002/57/EK, 2008/72/EK un 2008/90/EK, nosūtot dokumentāciju, kurā ietilpst:

- a) pieteikuma iesniedzēja kontaktinformācija;
- b) bioloģiska heterogēnā materiāla sugas un nosaukums;
- c) minētajai augu grupai kopīgo galveno agronomisko un fenotipisko iezīmju apraksts, tostarp selekcijas metodes, jebkādi pieejami testu par minētajām iezīmēm rezultāti, ražošanas valsts un izmantotais vecāku materiāls;
- d) pieteikuma iesniedzēja paziņojums par a), b) un c) apakšpunktā minēto elementu patiesumu; un
- e) reprezentatīvais paraugs.

Zemkopības ministrija

Regula 2018/848

- ✓ Pēc trīs mēnešiem no dienas, kas norādīta uz apstiprinājuma par saņemšanu, ar noteikumu, ka piegādātājam nav prasīta papildu informācija vai nav darīts zināms oficiāls atteikums tāpēc, ka dokumentācija nav pilnīga vai ka nav ievērota atbilstība, kā definēts 3. panta 57. punktā, pieņem, ka atbildīgā oficiālā institūcija ir atzinusi paziņojumu un tā saturu.
- ✓ Pēc tam, kad atbildīgā oficiālā institūcija tieši vai netieši atzinusi paziņojumu, tā var uzsākt paziņotā bioloģiskā heterogēnā materiāla iekļaušanu sarakstā.
- ✓ Jebkura bioloģiska heterogēnā materiāla iekļaušana sarakstā jādara zināma pārējo dalībvalstu kompetentajām iestādēm un Komisijai.
- ✓ Bioloģisks heterogēns materiāls atbilst prasībām, kas noteiktas deleģētajā Regulā 2021/1189.

Zemkopības ministrija

Komisijas Deleģētā regula 2021/1189 ar ko Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu 2018/848 papildina attiecībā uz konkrētu ģinšu vai sugu augu reproduktīvā materiāla no bioloģiska heterogēna materiāla ražošanu un tirdzniecību (turpmāk – regula 2021/1189)

Regula nosaka:

- Bioloģiska heterogēna materiāla ražošanas un tirdzniecības prasības;
- Nosacījumus bioloģiska heterogēna materiāla aprakstam;
- Prasības bioloģiska heterogēna materiāla sēklu partiju identitātei;
- Bioloģiska heterogēna materiāla fitosanitārās prasības un kvalitātes prasības;
- Prasības bioloģiska heterogēna materiāla iepakojšanai un marķēšanai;
- Prasības attiecībā uz informāciju, kas jāglabā operatoriem;
- Bioloģiska heterogēna materiāla uzturēšanas nosacījumus.

Zemkopības ministrija

Grozījumi Sēklu un šķirņu aprites likumā

Likumprojekts paredz:

- reglamentēt lauksaimniecības kultūraugu, dārzeņu, augļu koku un ogulāju un dekoratīvo augu bioloģiskā heterogēnā materiāla apriti;
- funkciju Valsts augu aizsardzības dienestam veikt bioloģiska heterogēnā materiāla iekļaušanu sarakstā, uzturēt bioloģiska heterogēnā materiāla sarakstu un sēklu paraugus, veikt heterogēnā materiāla aprites uzraudzību;
- deleģējumu Ministru kabinetam izdot noteikumus par bioloģiska heterogēna materiāla saraksta izveidi un apriti;
- valsts nodevu par heterogēnā materiāla uzturēšanu heterogēnā materiāla sarakstā.

Zemkopības ministrija

Ministru kabineta noteikumu projekts par bioloģiskā heterogēnā materiāla apriti, uzraudzību un saraksta veidošanu

Noteikumu projektā, saskaņā ar regula 2021/1189, paredzēts noteikt:

- kārtību bioloģiskā heterogēnā materiāla iekļaušanai un uzturēšanai sarakstā, ka arī izslēgšanai no tā;
- bioloģiskā heterogēnā materiāla veselības un kvalitātes prasības;
- operatora pienākumus;
- bioloģiskā heterogēnā materiāla sēklu kvalitātes novērtēšanu un pavairošanas materiāla atbilstības pārbaudi;
- nosacījumus bioloģiskā heterogēnā materiāla tirdzniecībai.

Zemkopības ministrija

Eiropas Komisijas populāciju eksperiments

Tika īstenots saskaņā ar Eiropas Komisijas 2014.gada 18.marta Īstenošanas lēmumu 2014/150/ES par pagaidu eksperimenta organizēšanu, ar ko paredz atsevišķas atkāpes attiecībā uz **kviešu, miežu, auzu un kukurūzas** augu sugu populāciju tirdzniecību saskaņā ar Padomes Direktīvu 66/402/EEK.

- Eksperiments ilga no **2014.gada 1.marta** līdz **2021.gada 28.februārim**

Zemkopības ministrija

Eiropas Komisijas populāciju eksperiments

Mērķis - novērtēt, vai sēklas, kas iegūtas no populācijām, kas nav šķirnes un neatbilst šķirnes definīcijai, ievērojot konkrētus nosacījumus, varētu būt alternatīva sēklu tirgū.

Eksperimenta ietvaros bija svarīgi novērtēt:

- ✓ vai populācijas var identificēt, pamatojoties uz audzēšanā iegūto informāciju, kas balstās uz krustošanā izmantotajām šķirnēm un populāciju galvenajām īpašībām
- ✓ vai sēklas var identificēt, pamatojoties uz izsekojamības prasībām un ražošanas reģiona identifikāciju

Zemkopības ministrija

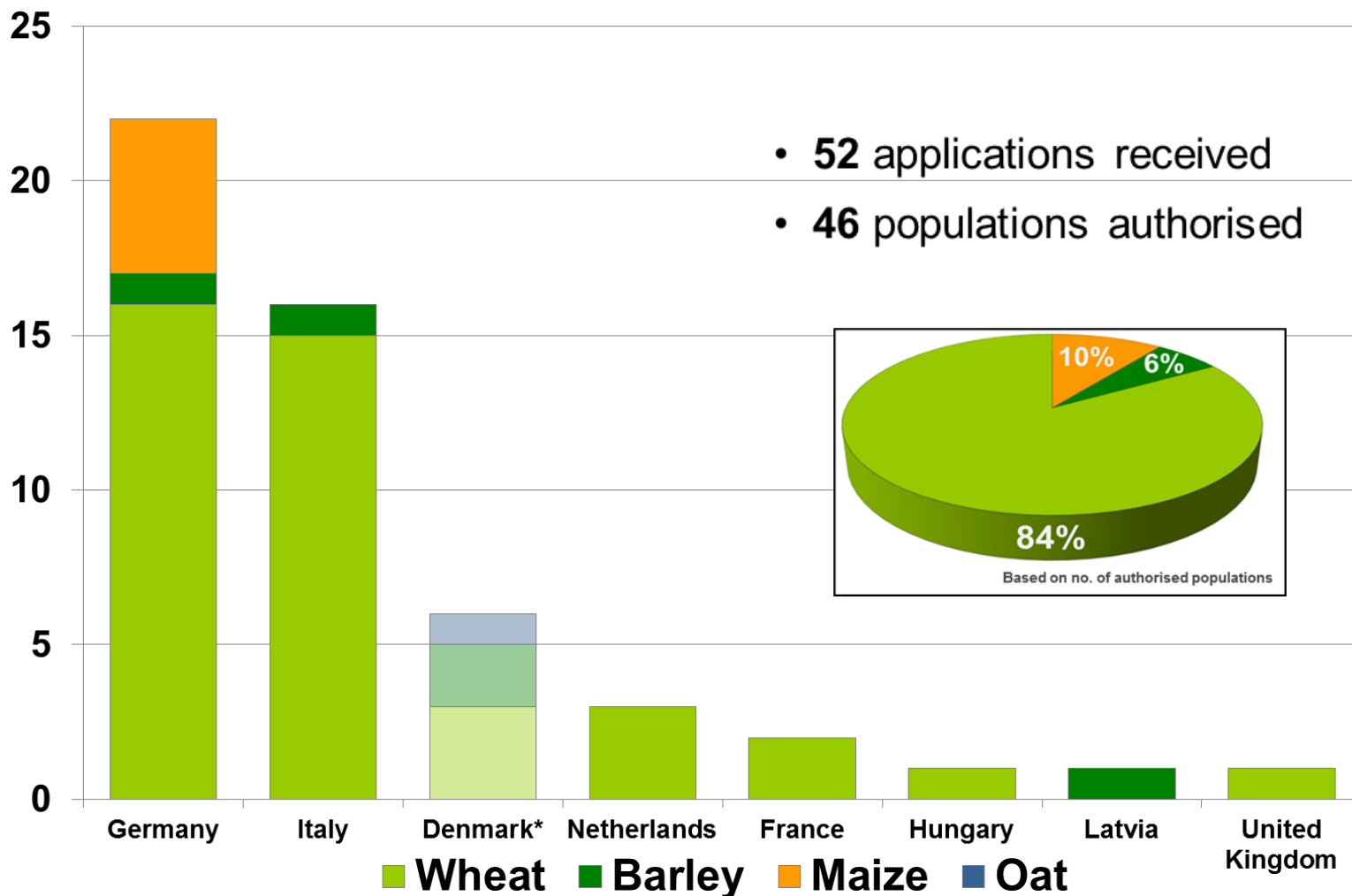
Eiropas Komisijas populāciju eksperiments

- Populācijas izveidotas, izmantojot vienu no turpmāk minētajiem paņēmieniem:
 - ✓ Krustojot 5 vai vairāk šķirnes visās kombinācijās, kam seko pēcnācēju apvienošana un materiāla iekļaušana paaudzēm ilgā selekcijas darbā;
 - ✓ Kopā audzējot galvenokārt savstarpēji pilnveidojošu sugu vismaz 5 šķirnes, apvienojot pēcnācējus, atkārtoti apsējot un pakļaujot materiālu dabiskai selekcijai, līdz vairs nepastāv sākotnējo šķirņu augi;
 - ✓ Savstarpēji krustojot šķirnes, izņemot 1 un 2 metodi, lai iegūtu ļoti daudzveidīgu populāciju, kas nesatur šķirnes.

Zemkopības ministrija

Dalībvalstis, kas piedalījās populāciju eksperimentā un audzētās sugas

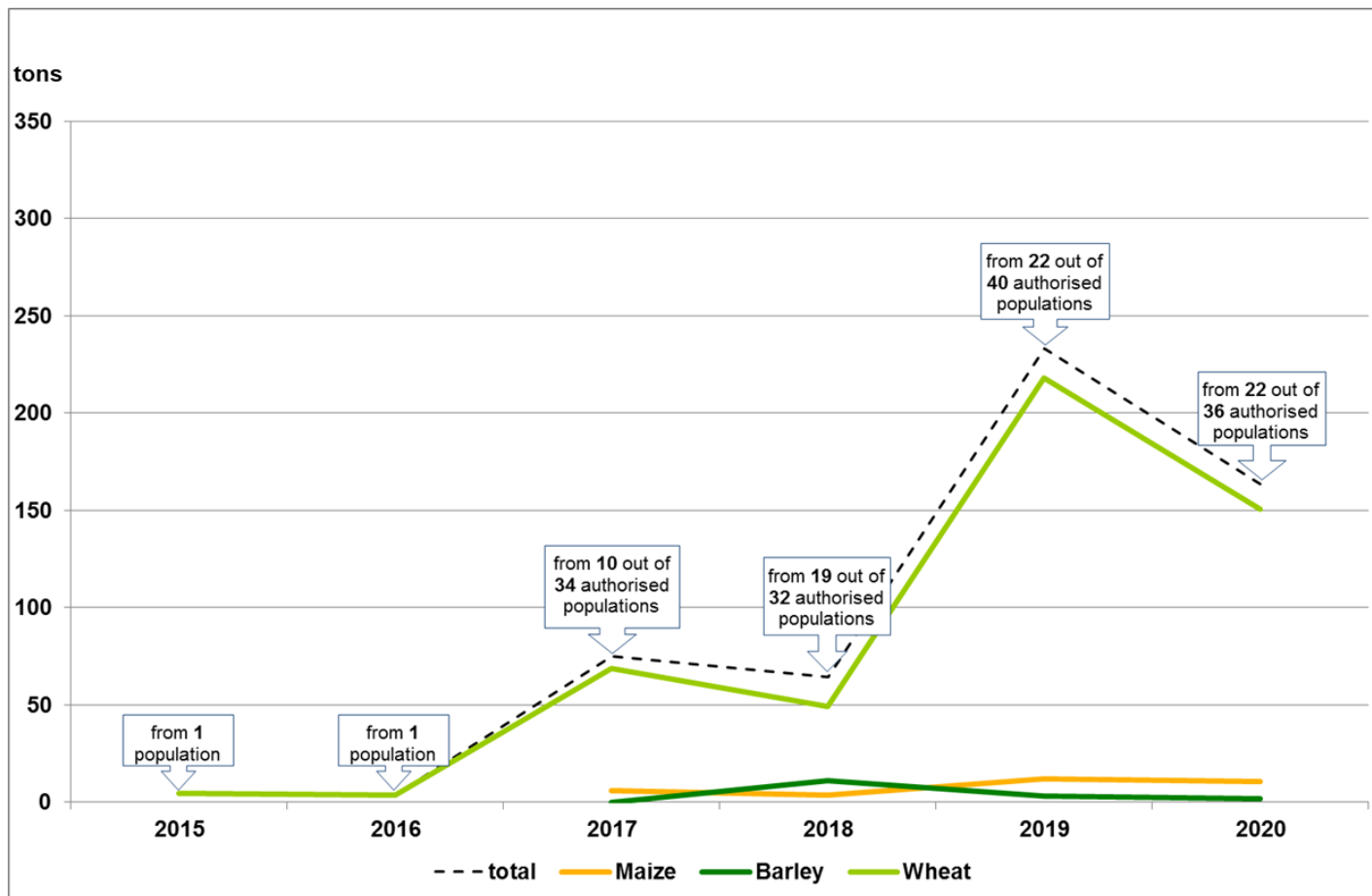

* Applications existed but were withdrawn prior authorisation

Zemkopības ministrija

Tirdzniecībai piedāvātās sēklas pa sugām

Zemkopības ministrija

Populāciju novērtējums lietotāju ieskatā

Populāciju priekšrocības:

- ✓ Labi adaptējas mazāk auglīgās augsnēs;
- ✓ Labākas adaptācijas spējas kopumā, tai skaitā klimata pārmaiņām;
- ✓ Laba pretestība pret nezāļu un slimību attīstību;
- ✓ Apmierinoša raža;
- ✓ Līdzīgas bioloģiskajā lauksaimniecībā izmantotajām šķirnēm;
- ✓ Labs kompromiss starp ražu un kvalitāti;
- ✓ Interese par savu populāciju izveidi;
- ✓ Labāka veldres izturība;
- ✓ Laba miltu kvalitāte;
- ✓ Reģionālo piegādes ķēžu izveide miltu, maizes, makaronu un citu maizes izstrādājumu ražošanai.

Zemkopības ministrija

Populāciju novērtējums lietotāju ieskatā

Populāciju trūkumi:

- ✓ Zemāka raža;
- ✓ Grūtības komercializēšanā (kvieši);
- ✓ Vēlāka ražas novākšana;
- ✓ Palielināts roku darba apjoms (kukurūza);
- ✓ Nav piemērotas auglīgām augsnēm, jo pastāv lielāka veldres iespējamība;
- ✓ Grūti aprakstīt augstās ģenētiskās neviendabības dēļ.

Zemkopības ministrija

Populāciju eksperimenta secinājumi

Populāciju pārbaudes uz lauka:

- var noteikt tikai infekciju ar slimībām, vispārējo kultūraugu izskatu, citu sugu klātbūtni un minimālo attālumu līdz citām kultūrām

Populāciju identificēšana:

- nevar identificēt, veicot lauka apskates un pēcpārbaudi;
- lai nodrošinātu populāciju sēklu identitāti, ir jānodrošina izsekojamība un jāievieš kontroles sistēma.

Zemkopības ministrija

Populāciju eksperimenta secinājumi

Populāciju sniegums:

- zemāka ražība – īpaši kukurūzai – salīdzinot ar kontroles šķirnēm lauka izmēģinājumos;
- augstāka varbūtība kaitēkļu un slimību uzņemībai salīdzinot ar kontroles šķirnēm lauka izmēģinājumos.

Svarīgs faktors – populāciju koncepts darbojas vislabāk, kad tīkli un piegādes ķēdes tika attīstītas vienlaicīgi (kviešu populāciju gadījumā)

Zemkopības ministrija

Paldies par uzmanību!

